

M. CALÁBEK
ZAVRAŽDĚNÍ
SVATÉ
CELESTINY,
KUPLÍŘKY
Z MĚSTA
SALAMANKY

Program k 5. premiéře sezóny 1982/83 Divadla pracujících v Mostě. Ředitel Jaromír Šnajdr. Zřizovatel Severočeský KNV Ústí nad Labem. Program připravila Dagmar Jochmanová. Veškerá práva k provozování tohoto díla zastupuje DILIA Praha. Vytiskla Severografia, n. p., závod 7, Most. Povolovací číslo 352/82 - 403/16. Cena 2,- Kčs.

**DIVADLO
PRACUJÍCÍCH
V MOSTĚ**

Milan Calábek

**ZAVRAŽDĚNÍ
SVATÉ CELESTINY,
KUPLÍŘKY
Z MĚSTA SALAMANKY**

---

burleska na motivy Fernanda Rojase

REŽIE / JANA KALIŠOVÁ

SCÉNA / MILOŇ KALIŠ J. H.

KOSTÝMY / JAN RŮŽIČKA J. H.

HUDBA / MIKI JELÍNEK J. H.

TEXTY PÍSNÍ / MILAN CALÁBEK
MIKI JELÍNEK

CHOREOGRAFIE / LUDMILA KOVÁŘOVÁ
J. H.

KOREPETICE / HELENA HOŘEJŠOVÁ J. H.

---

21. 1. 1983

**OSOBY
& obsazení)**

CELESTINA / EMMA ČERNÁ

ELICIE / VĚRA MRÁZKOVÁ

AREUZA / JANA RABOVÁ

MELIBEA / JANA HENŽLOVÁ

KALISTO / KAREL POLIŠENSKÝ

PARMENO / DUŠAN MATOUŠ

SEMPRONIO / JAN GRYGAR

CENTURIO / LADISLAV DUŠEK

MOROVÍ PACHOLCI / JIŘÍ OVEČKA
OTTA TESAR

Inspicientka / Jana Kovářová. Text sleduje / Truda Králová. Osvětlení, zvuk a stavby / kolektiv vedený Vladimírem Topinkou, Enrikem Ernestem a Vladimírem Zemánkem. Scénu a kostýmy zhotovili pracovníci dílen Divadla pracujících / Jaroslava Hořejší, Ivan Šuhajda, Imrich Mike, Zlata Kopalová, Dana Heindlová a Jindra Slámová.

Milan Calábek

7. 11. 1940 Kladno

Po několika semestrech na lékařské fakultě pracoval jako plavčík, závozník a externí lektor. Poté studoval na filosofické fakultě University Karlovy, odkud byl povolán ještě před dokončením studia do dramaturgické skupiny Národního divadla. Byl dramaturgem v ostravském Divadle Petra Bezruče a v Divadle na Vinohradech. V současné době se věnuje překladatelské a autorské práci.

Fernando Rojas

? Puebla de Montalbán – 3. 4. 1541 Talavera de la Reina

Pocházel snad ze šlechtické rodiny, bakalář, soudce v Talaveře, autor hry „Comedia de Calisto y Melibea“ vydané v roce 1499 v Burgosu. Předchůdce tradičního fantaskního španělského divadla.

Zlaté století ve Španělsku

Poslední léta 15. století předznamenala vývoj Španělska ve století následujícím. Sňatek Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragonského spojil Kastílii s Aragonií, roku 1492 opustili Iberský poloostrov poslední Mauři, Kryštof Kolumbus objevil Ameriku a otevřel ji španělské kolonizaci. Také boje se sousední Itálií skončily vítězně a nic nestálo v cestě narůstající síle a moci španělského státu. Za příznivých ekonomických a politických podmínek se začalo prosazovat umění a v něm i španělské divadlo. Jeho hluboká originalita činí z tohoto období, nazývaného „zlatým stoletím“, jednu z nejslavnějších epoch světového divadla.

Rojasova Celestina

K neznámějším dílům z této doby patří právě „Celestina“ aneb „Komédie o Kalistovi a Melibeji“ Fernanda Rojase. Byť původně román psaný formou dialogu, kde jsou dobové mravy vykresleny s nevyrovnatelnou uměleckou silou, měl mocný vliv na divadlo své doby.

„Celestina“ je považována za jedinečné a originální umělecké dílo. Francouzský kritik Lucien Dubech dokonce soudí, že nastolilo „kapitální problém morálky v umění“. Stalo se základem španělského divadla i tzv. pikareskního románu (pícaro – darebák, šejdíl, rošťák).

„Celestina“ totiž vytvořila nový rys, a to tragikomičnost postav i dějů. Nechala vejít na jeviště živé a skutečné postavy a jejich osudy. Místo středověké formálnosti a strnulosti uvolnila cestu vidění odpovídajícímu individuální pozemské zkušenosti. Rám obrazu se stal průhledem do skutečného světa.

Celestina se řadí k ostatním světoznámým postavám španělského písemnictví – k Cidovi, Donu Quijotovi a Donu Juanovi. O její popularitě svědčí ostatně i to, že její jméno je ve Španělsku dodnes synonymem pro prohnanou kuplířku a dohazovačku.

Poprvé vyšla „Celestina“ roku 1499 v Burgosu pod názvem „Tragicomedia de Calisto y Melibea“ jako prozaické drama o 16 jednáních, bez udání autorova jména. O rok později v Toledu

vyšla s úvodními verši, v jejichž akrostichu – prvních písmenech veršů – byl poprvé Rojas uveden jako její autor.

O tom, že provokovala už své současníky svědčí i to, že z původních 16 aktů se během dalších vydání rozšířila až na jedenadvacet. Jen během 16. století vyšla dvašedesátkrát. Ve století následujícím ji inkvizice nedoporučila vydávat a v 19. století byla dokonce na seznamu zakázaných knih.

Calábkova Celestina

Milan Calábek, podobně jako další autoři od minulosti až po současnost (Lope de Vega, Gil Vicente, Calderon de la Barca, Paul Achard či Alejandro Casona), byl zlákán původním námětem natolik, že vytvořil novou svébytnou divadelní hru. Zachovává sice v podstatě hlavní dějovou linii předlohy, ale posouvá celkové vyznění příběhu.

Jestliže u Rojas je jde o odsouzení jednotlivců se záporným charakterem, pak Calábkova kritika ostře míří proti společnosti, ve které žijí a která je ovlivnila a umožnila jim takové chování. Tento nový společenský motiv určuje jednání postav a činí ho pochopitelnějším, stejně jako očištění děje od epizod a redukce počtu postav.

Calábkův jazyk vychází důsledně ze současné češtiny a vytváří ve hře dva základní jazykové světy. Svět Kalista a Melibey a svět nízkých charakterů. Celestina je však schopna promluvit s každým jeho vlastním jazykem. Zná a chápe oba světy.

Hlavním motivem, který pohání Celestinu v původním díle, je hrabivost, lačnost po penězích. U Calábka je tomu naopak. Celestina tu jedná téměř nezištně, vedena jen svým životním názorem. Ač přestupuje morálku a zákony, nepáchá zlo, napomáhá jen přirozenosti. Její zabití není už aktem spravedlivé odplaty, ale nespravedlností, která dostává takřka tragický rozměr.

Princip spojování protikladů, dialektika vztahu jednotlivce a společnosti, života a smrti, nespoutanosti a divokosti jako reakce na vnější potlačování životní přirozenosti, to všechno vytváří nakonec působivý filosofický obraz světa v jeho složitosti, pohybu a vývoji.

Láska, která plane,
sladce opíjí
srdce zkolébané
melancholií.

Lásky sen se noří
jako záře z pěn,
na ruměnném moři
zhasne dřív než den.

V lásce vše se tají,
spása jako jed
s radostí se spájí
žalost naposled.